

DETAILY

IA GENBERGOVÁ

Zo švédskeho originálu Ia Genberg: Detaljerna,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Weyler förlag, Štokholm 2022,
preložila Jarmila Cihová.

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2025,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.
Vyšlo ako 5555. publikácia a 41. zväzok edície Svetová tvorba.
Vydanie I.

Knižnú väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Adriana Oravcová

Jazykové redaktorky Beáta Beláková, Alexandra Jurišová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

The cost of this translation was supported by a subsidy
from the Swedish Arts Council, gratefully acknowledged.

Published by agreement with Salomonsson Agency.

All rights reserved.

Copyright © Ia Genberg 2022

Translation © Jarmila Cihová 2025

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2025

ISBN 978-80-222-1693-7

IA GENBERGOVÁ
DETAILY

TATRAN

1

JOHANNA

Po niekoľkých dňoch s vírusom v tele dostanem horúčku a zatúžim prečítať si znovu jeden konkrétny román, no až keď si v posteli knihu otvorím, pochopím dôvod. Na titulnom liste je modrým guľôčkovým perom, nezameniteľným písmom, napísané:

29. mája 1996

Rýchlo sa uzdrav.

V Štyroch uzloch čakajú francúzske palacinky a cider.

Počkám, kým tam budeme môcť znova ísť spolu.

Bozkávam ťa (najradšej na pery),

Johanna

Mala som vtedy maláriu, niekoľko týždňov predtým ma v stane na okraji Serengeti uštipol východoafrický komár a po návrate domov som ochorela. Prijali ma do nemocnice Hudiksvall, nik nechápal, prečo mám všetky hodnoty také vysoké, a keď nakoniec stanovili diagnózu, všetci lekári v nemocnici sa tlačili pri mojich dverách, aby sa pozreli na tú ženu s exotickou chorobou. Čelo mi blčalo a každé ráno som sa budila na úsvite na vlastné dychčanie a bolesť hlavy, akú som ešte nezažila. Po návrate z východnej Afriky som sa vybrala do Hälsinglandu navštíviť starého otca,

ktorý ležal na smrteľnej posteli, no ochorela som a sama som takmer zomrela. V nemocnici som strávila viac ako týždeň, a keď mi Johanna darovala tú knihu, ležala som už schúlená v posteli v našej spálni v štokholmskej štvrti Hägersten, kam ma doviezla sanitka s prestávkou v Uppsale, kde mi urobili biopsiu pečene. Nepamätám sa, čo zistili, nepamätám si z toho leta takmer nič, ale náš byt mi zostal uchovaný v spomienkach, ako aj kniha a Johanna. Román mi splynul s horúčkou a bolesťami hlavy, stratil sa v nich, a práve odtiaľ sa vinie až do dnešného dňa akási niť, tepna emócií, zelektrizovaná chorobou a nebezpečenstvom, ktorá ma v toto popoludnie ťahá k polici s knihami, aby som si vyhládala práve tento román. Horúčka a bolesť hlavy, ktoré neustupujú, zmäť úzkostných myšlienok za očami, šelest blížiacej sa bolesti – spoznávam ich, lebo som to už zažila predtým –, balenia neúčinných analgetík váľajúce sa na dlážke pri posteli a fľašky perlivej vody, ktoré do seba lejem, no smäd mi nezahasia. Len čo zavriem oči, začnú sa mi hrnúť predstavy: dupot konských kopýt na suchej púšti, vlhká temnota pivnice s mlkvami mátohami, telá bez tvaru a kontúr, rozďavené ústa, kričia na mňa – štandardné menu nočných môr, ktoré ma trápia od útleho detstva, no tentoraz sú pri myšlienke na chorobu okorenene smrťou a zánikom.

Literatúra bola Johannina a moja najobľúbenejšia zábava. Jedna druhej sme predstavovali autorov a témy, obdobia, oblasti a jednotlivé diela, staršie knihy i romány zo súčasnosti, knihy rozličných žánrov. Mali sme podobný

vkus, no naše názory sa líšili dostatočne nato, aby diskusie boli zaujímavé. Na niektorých autoroch a knihách sme sa nezhodli (Oatesová, Bukowski), iné nás nechávali ľahostajnými (Gordimerová, fantasy), a niektoré sme obidve milovali (Klasa Östergrena, *Trilógiu o Krilonovi* od Eyvinda Johnsona, Lessingovú). Uhádla som, čo si o knihe myslí, podľa toho, ako rýchlo ju prečítala. Ak čítala rýchlo (Kunderu, všetky detektívky), vedela som, že sa nudí a chce to mať čo najskôr za sebou, a ak sa nimi prehrýzala pomaly (*Plechový bubienok*, sci-fi romány), takisto sa nudila a musela so sebou zápasieť, aby ich dočítala. Pokladala za svoju povinnosť dočítať knihu, ktorú začala – práve tak ako dokončila všetky kurzy, články a projekty. Mala v sebe hlboko zakorenenú disciplínu, akýsi rešpekt voči úlohe, akokoľvek sa jej zdala zbytočná. Zrejme to zdedila po svojich kreatívnych a neochvejne cieľavedomých rodičoch. Tá odhodlanosť dokončiť to, čo začala, jej umožňovala vstupovať do budúcnosti bez záťaže, s „čistým stolom“, ako to nazvala. Pre Johannu sa život uberal iba jedným smerom, stále sa hnala dopredu. V tom sme sa líšili, ja sama som len zriedka dokončila väčšie projekty. Rok som pracovala ako predavačka v trafike a potom som sa zapísala na viacero študijných odborov, zakaždým som ich však nechala alebo som záverečnú skúšku odložila na neurčito, až kým som sa nezačala seriózne venovať písaniu. No ani vtedy, keď som sa rozhodla stať sa spisovateľkou na plný úväzok, sa mi nedarilo držať sa vytýčenej dráhy, a niekedy som celé dni strávila potulovaním po štvrtiach Aspudden, Mälarhöjden,

Midsommarkransen a Axelsberg. V tom čase sa v okrajových častiach Štokholmu darilo motorkárskym klubom, tetovacím štúdiám a tmavým videopožičovniam, čo zároveň fungovali ako soláriá. Stanice metra boli pochmúrne a špinavé. Žili tu bok po boku tí najrozličnejší ľudia, úradníci, ktorí ráno kráčali do práce s aktovkou v ruke, umelci, čo si v priemyselných štvrtiach prenajímali lacné ateliéry, feťáci, prespávajúci v narkomanských brlohoch, kde polícia robievala razie, dotmava opálení chlapi, čo vysedávali s fľaškami piva na námestí. Všetci bývali vedľa seba v trojposchodových domoch lemujúcich kľukaté hlavné ulice, na prízemí boli obchodíky s nízkymi stropmi, ktoré ponúkali cudzozemské korenia, a nachádzali sa tu aj jednoduché jedálne s ošumelým interiérom, kde som v skorých popoludňajších hodinách sedávala v kúte s prázdny tanierom na plastovom podnose, dopíjala som posledné kvapky ľahkého piva a pozorovala iných štamgastov. Pred sebou som mala zápisník so starostlivo vybraným perom, no používala som ho zriedka. Mohla som pôsobiť dojemom, že sa naozaj snažím, no nebolo to tak, a v kôpke románov na nočnom stolíku boli vždy jedna alebo dve knihy, kde som uviazla dakde uprostred. Najradšej som mala knihy, ktoré ma upútali natoľko, že som sa od nich nevedela odtrhnúť. To platilo o väčšine vecí, a preto bolo v mojom živote málo záväzkov, možno primálo. Vlastne len čo som začala niečo vnímať ako záväzok, okamžite som z toho vycúvala. Takéto nastavenie mi neumožňovalo mať čistý stôl a predpokladám, že Johanna musela túto moju vrodenu apatiu vnímať ako

výzvu. V jej tempe a nadšení bolo niečo, čo ma poháňalo a vďaka čomu som niečo dokázala. Možno práve zásluhou tejto jej vlastnosti som sa v našom vzťahu cítila bezpečne. Bola som pre ňu akoby začatým projektom, nevzdá to so mnou. Neodíde, nikdy nepodľahne nutkaniu opustiť ma. Uvoľnila som sa, prestala som byť v strehu. Johanna bola taká dôkladná, taká láskyplná a lojálna. Napadlo by ju niekedy náš vzťah ukončiť? Nie, myslela som si. Nie, nikdy.

Kniha, ktorú držím v ruke, je *Newyorská trilógia*. Paul Auster, uzavretý, ale rázny, taký jednoduchý a zároveň komplikovaný, paranoidný a súčasne jasnozrivý, s celým šírym nebom medzi jednotlivými slovami. V tom sme sa s Johannou zhodli, a keď mi horúčka po niekoľkých týždňoch klesla, prečítala som si knihu znova, aby som v nej našla nedostatky, aby som zistila, či som niečo neprehliadla a či ma neomrzí, no nenašla som jediné miestečko, kde by niečo škrípalo. Čoskoro nato som si prečítala *Mesačný palác* a bola som ním rovnako unesená. Paul Auster mi ukazoval cestu pri čítaní aj písaní – aj potom, keď som naňho zabudla a prestala si kupovať jeho nové knihy. Prísna jednoduchosť zostala pre mňa ideálom, spočiatku spojená s jeho menom a neskôr aj bez neho. Niektoré knihy vám zostanú pod kožou, aj keď zabudnete podrobnosti a mená, a keď som neskôr po prvý raz navštívila Brooklyn, pripadalo mi celkom samozrejmé vyhľadať dom, kde Auster býval. Ubehlo už pár rokov nového tisícročia, Johanna ma už dávno opustila kvôli niekomu inému, brutálne, chladnokrvne, bez varovania. V čase, keď som v Brooklyne

hľadela na tehlový dom s priečelím z hnedého pieskovca, v ktorom Paul Auster a Siri Hustvedtová žili a písali knihy, som mala vážny vzťah s mužom, čo v tej chvíli sedel v neďalekom bistre a spolu s mojou dcérou si pochutnávali na palacinkách. Vďaka ohybnosti času som mohla stáť na Park Slope s pocitom, že Johanna stojí vedľa mňa, počula som ju, ako hovorí čosi o náhode, čo som pochopila až oveľa neskôr, a obidvom sa nám zdalo, že sa na hornom poschodí za jednou zo záclon niečo pohlo.

Podobne ako moja terajšia horúčka, malária vtedy vyvolala v mojom tele pocit nekonečnosti; chorobu som vnímala ako trvalý stav. Do Serengeti sme sa vybrali navštíviť dve jej priateľky, ktoré pracovali „v oblasti humanitárnej pomoci“, čo bolo označenie so širokým významom. Ani po dvoch týždňoch, ktoré sme s nimi strávili, som nepochopila, čomu sa vlastne venujú. Jedna z nich nakrúcala pre nejakú organizáciu film, ktorý chceli premietiť na nejakej konferencii, ak sa tá konferencia vôbec bude konať a ak sa im film podarí dokončiť, zatiaľ čo tá druhá iba chodila s ňou a vláčila statív ku kamere. Chystali sa zostať tam tri mesiace a potom pokračovať ďalej na juh. Noc v stane pri Serengeti bola našou poslednou nocou v Tanzánii. Komára si nik nevšimol, hoci sme mali spoločnú moskytiéru, ale počas letu domov som si našla na lakti tri svrbiace štípance. Johanna vyviazla bez ujmy. Horúčka ma morila len dva či tri týždne, možno štyri, no zdalo sa mi, akoby som v posteli strávila mesiace. Utierala mi čelo vlhkou vreckovkou, v cukrárni na námestí mi kupovala koláčiky, malé, aby